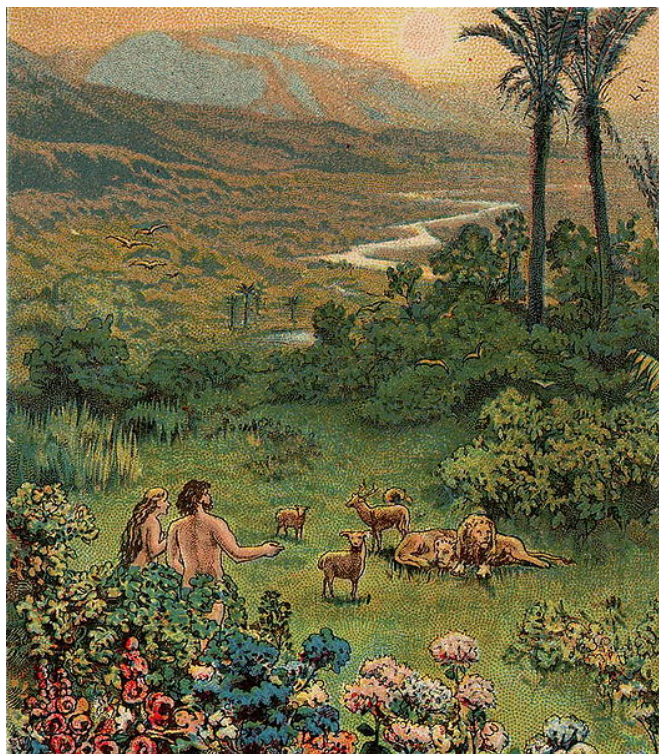

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΗΔΟΝΗΣ (του Γιάννη Ζήση)

Συνέχεια από το άρθρο “Θεραπεύοντας την τάση για εξουσιαστικότητα”.

Αλλά ας δούμε συμβολικά αυτή τη δυναμική της θυσίας, της πρώτης θεμελιώδους θυσίας ή πράξης λατρείας που εκδηλώνεται σε έναν από τους βασικούς ανθρωπολογικούς μύθους, σε αυτόν της Παλαιάς Διαθήκης, σε μια βασική αφήγηση – για κάποιους ιερή, για κάποιους άγνωστη. Υπάρχει μια συμβολική δυναμική που είναι εκπληκτική σε κάποια

σημεία. Το όνομα Κάιν όπως είπαμε υποδηλώνει απόκτημα, κτίση, ιδιοκτησία. Το όνομα Άβελ υποδηλώνει πνοή. Αυτές οι θυσίες που γινόντουσαν δια της πνοής ως ζωή, βιωματικά, γινόντουσαν αποδεκτές. Οι θυσίες αποκτημάτων ή ξένων ή προϊόντων σφετερισμού ή οι θυσίες ισχύος και εξουσίας, δεν γίνονται ακριβώς αποδεκτές. Οι θυσίες πρέπει να περάσουν μέσα από την πνοή, μέσα από την ζωή μας. Η ζωή ξεδιπλώνει την θυσιαστικότητα. Με αυτή την έννοια πρέπει να δούμε και το θέμα της ελευθερίας.

Θα τολμήσουμε ακόμη επίσης σε μερικές συμβολικές συσχετίσεις. Η Εδέμ υποδηλώνει αυτό που θα λέγαμε την αρχή της ηδονής. Το δέντρο της γνώσης του καλού και του κακού υποδηλώνει την αρχή της πραγματικότητας. Η συμφιλίωση ανάμεσα στην αγαλλίαση, στην ηδονή, και στην πραγματικότητα γίνεται από το δέντρο της ζωής – από την προοπτική της αιωνιότητας ή της αυθυπαρξίας – η οποία όμως χάνεται από την προοπτική μας στον βαθμό που

υποβιβάζουμε την συνείδηση σε μια χρησιμοθηρική θέαση και χρήση του κόσμου στον βιοτικό μας κύκλο, και έτσι την καθιστούμε εργαλειακή.

Αυτή η εργαλειακότητα μας κάνει να μπαίνουμε σε μια θεώρηση της ζωής από πλευράς ισχύος, οπότε αυτόματα λειτουργεί και ο φόβος του διαδόχου (της διάδοχης γενεάς), ο φόβος των απογόνων μαζί με την επιθυμία τους, ο φόβος του ξεπεράσματος.

Παράλληλα, υπάρχει στην εργαλειακότητα η σταδιακή βύθιση, την οποία συναντάμε στους απογόνους. Όπως γίνεται με τον Κάιν η βύθιση στην εργασία στον κήπο της εξορίας πλέον, μια ποιμνιακή – νομαδική βύθιση με τον Άβελ, και τέλος με τον Τουμπακάλιν η βύθιση στον ορυκτό κόσμο. Με μια παραλλαγή θα λέγαμε είναι η ίδια διαδικασία βύθισης με αυτήν που παρατηρεί για την οικονομία ο Τζων Στιούαρτ Μιλλ, και είναι αυτή που παρατηρεί σε σχέση με την πολιτισμική πτώχευση του ανθρώπου ο Λούις Μάμφορντ. Είναι μια σταδιακή οικολογική βύθιση της εργασίας, της δημιουργίας, της σχέσης, μέσα από την εργαλειοποίηση και την χρησιμοθηρική δυναμική της σκέψης, όπου η τελική εκτροπή και η οριστική βύθιση γίνεται με την ιδιοποίηση της «άλλης» ζωής και με την θέσμιση της ισχύος όπως ξεκινάει με τον Λάμεχ.

Παρατηρώντας τον πλούτο του συμβολικού και εξελικτικού πεδίου θα μπορούσαμε να πούμε γιατί θα έπρεπε να απελευθερωθούμε τελικά σε μια προ-Φροϋδική και μια μετά- Φροϋδική ανάλυση. Γιατί το θέμα της ψυχανάλυσης είναι ανοικτό, δεν είναι μόνο υπό την συμβολική του μύθου του Οιδίποδα. Το οποίο βέβαια κατέχει μια κεντρική θέση. Ωστόσο ανακαλύπτουμε, και θα ανακαλύψουμε όπως όλα δείχνουν, και άλλα βασικά μυθικά πλέγματα.

Αξίζει βέβαια να σημειώσουμε μια γενική συμβολική διττότητα που αναδεικνύεται γύρω από την κατηγορία την συμβολική των φιδιών και μια πολλαπλότητα ερμηνειών που υπάρχει. Τα φίδια αναδεικνύονται διττά και στην Παλαιά Διαθήκη και στην Καινή (ας μην ξεχνάμε και το «έστε φρόνιμοι όπως οι όφεις» και τον

ανεγερθέντα όφη της ερήμου) παράλληλα σε άλλες θρησκείες από τον Σαμανισμό έως οποιαδήποτε άλλη θρησκεία, αναδεικνύεται η διττότητα των όφρων υπό την έννοια των δρακόντων ή του δράκοντα, και η συμβολική αναδεικνύεται ακόμη και αστρολογικά και με τον Αστερισμό του Δράκοντα και με τον Οφιούχο όπως και με άλλες συναφείς αστρολογικές περιοχές, αλλά κυρίως αναδεικνύονται στο πεδίο των θρησκειών και οι δράκοντες και οι όφεις όπως πχ με τους Νάγκα που αναδεικνύονται στον Βουδισμό. Ως φιδίσιας οντότητες και ως εκφράσεις σοφίας. Και δω βλέπουμε την σύμπτωση στο Χριστιανικό και στον Βουδιστικό συμβολισμό. Ο όφεις ωστόσο επίσης αντιπροσωπεύει και την πρώτη οργή του δημιουργημένου.

Και ταυτόχρονα αντιπροσωπεύει πιθανώς την οργή της ζωικότητας συγκριτικά με τον άνθρωπο. Βέβαια η οργή του δημιουργημένου είναι και ένα γενικότερο σύμπλεγμα που μπορεί να διακατέχει τους απογόνους – ως συγκρουσιακή διάθεση, ανεξάρτητα από την δυναμική ή την ποιότητα υπέρβασης – έναντι των προγόνων.

Εδώ βλέπουμε την διαμάχη ως συνέπεια. Η διαδοχικότητα της οργής των επιγόνων (ή των δημιουργημένων) θα μπορούσε να λειτουργήσει ως έκφραση απέναντι στα όρια με τα οποία έχει οριοθετηθεί γενετικά το δημιούργημα, σαν αναζήτηση μέγιστης διακινδύνευσης, και αυτή η μέγιστη διακινδύνευση αποτελεί μια ρήξη που καθιστά πολύ πιο ενεργό το έλλειμμα της μορφής, το έλλειμμα Λόγου και το έλλειμμα θέλησης ως επιθυμία.

Στο φίδι, στην Εύα, και λιγότερο στον Αδάμ, μπορούμε να παρατηρήσουμε τελικά την οργή του δημιουργημένου, που έχει ανικανοποίητη επίγνωση της θέσης του, που επιθυμεί πέρα από τα όρια της κατανόησής του όπως θα έλεγε ο Καρτέσιος, που θέλει να γίνει θεός, και που μέσα από την επιθυμία στρεβλώνει την δυνατότητα του να γίνει θεός όπως θα μας έλεγε και ο Παύλος. Που είναι μια ενοχλημένη ταυτότητα για έναν σύγχρονο ψυχαναλυτή, που βιώνει μια κρίση εμπιστοσύνης ανάμεσα στην δυαδική προσέγγιση τύπου Ιανού των πραγμάτων: ο λόγος και η προειδοποίηση του θεού, και η υπόδειξη του φιδιού, οι απόψεις οι μερικές, οι όψεις του νομίσματος. Βέβαια πρωταρχικά η κρίση

εμπιστοσύνης είναι και η πρώτη εισαγωγή φόβου, και φόβος σημαίνει το τέλος της αγάπης, και το τέλος της αγάπης σημαίνει και το τέλος αυτής της ελεύθερης πρόσβασης στην αρχή της ηδονής, και σημαίνει επίσης την ρήξη της αρχής της ηδονής με την αρχή της πραγματικότητας.

Μέσα από το φαντασιακό της επιθυμίας ο άνθρωπος επήγαγε την αρχή της ηδονής στην χρησιμοθηρία, απέκοψε την αρχή της ηδονής από την αρχή της πραγματικότητας, οδήγησε σε ένα σχίσμα επιθυμίας και λόγου όπου ο λόγος είναι ο δημιουργικός. Η αρχή της ηδονής δεσμεύτηκε έτσι ανταγωνιστικά και βυθίστηκε στον βιοτικό κύκλο και αλλοτριώθηκε από το ένστικτο της αυτοσυντήρησης. Γι αυτό και ο άνθρωπος βάζει προσωπείο στα όργανα της αναπαραγωγής ή στα όργανα της αρχής της ηδονής. Αυτό εκφράζει την ιδιοποίηση της ζωικής δημιουργικότητας η οποία ταυτόχρονα οδηγείται και σε μια ιδιώτευση, σε μια απαγόρευση σε μια έξω-βιολογική θέσμιση.

Η ενέργεια ή το πράττειν προς τον καρπό του δέντρου της γνώσης του καλού και του κακού υπήγαγε την μυθική αυτή διάκριση στην επιθυμία, και συνεπώς στην αυτοσυντήρηση, και στην ναρκιστικοποίηση της συνείδησης. Από αυτό πηγάζει η ανάγκη της συνείδησης και της ταυτότητας για προσωπείο, αλλά και αυτή η δυαδική παράξενη αίσθηση γυμνότητας. Είναι η αίσθηση του αφύσικου στο φυσικό μέσω της οποίας όμως εξέρχεται ο άνθρωπος από την ζωικότητα. Γι αυτό και αρχικά το υφίσταται ως πτώση της ζωικότητας και σύγκρουση βέβαια όπως εμφανίζεται στην διαδοχή. Ταυτόχρονα υπάγεται και στην οδυνηρότητα στο πεδίο της επιθυμίας. Δημιουργείται έτσι το φαινόμενο της εξουσίας αλλά και το αίσθημα της οδύνης, και αυτό ακόμη και ως μετατροπή της υπόστασης της γης. Γίνεται ένας πολλαπλασιασμός της ενοχής γενεακά, και η ενοχικότητα αυξάνει και έτσι τίθεται το Προμηθεϊκό ζήτημα της Δημιουργίας.

Το παραπάνω κείμενο αποτελεί το 6ο μέρος του δοκιμίου με τίτλο **“Η Συμβολική Ψυχανάλυση – Η Επίκαιρη Αξιοποίηση του Ανθρωπολογικού Μύθου”**.

Οι επιμέρους τίτλοι του δοκιμίου είναι:

1. Η Μυθολογία της εντροπίας
2. Μυθολογία και θεωρία Παιγνίων
3. Το σύνδρομο του Λάμεχ και η επινόηση του νόμου
4. Μυθολογίες αποδόμησης
5. Θεραπεύοντας την τάση για εξουσιαστικότητα
6. Μυθολογία και η αρχή της ηδονής
7. Οι κλίμακες του Αδάμ και της Εύας

Γιάννης Ζήσης, συγγραφέας

Φωτογραφία: commons.wikimedia.org